NÉMETBÁNYA KÖZSÉG TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

Németbánya Község Önkormányzata
8581. Németbánya, Fő tér 3.

Tel/fax +36 89 350-141 e-mail:
onkormanyzat@nemetbanya.hu

Ujvári Szilvia polgármester
Kelemen László jegyző

Összeállította:

Müller János főépítész

Felhasználtuk:

Lakossági javaslatok
Németbánya Településrendezési Eszközei

Fotók:

Kiss Albertné
Müller János
Schmidt Attiláné

NÉMETBÁNYA

TARTALOMJEGYZÉK

Németbánya Község Településképi Arculati Kézikönyvéhez

Címlap
Belső lap
Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ 3

2. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁS Általános településkép, települési karakter 4

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT. A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, települési jellemzők. 8

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA 14

5. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA, Épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása..... 17

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA (Sajátos építményfajták)..... 22

7. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK, Építészeti útmutatók, közterületek településképi útmutatója, utcák, terek, közparkok, közkertek, zöldfelületek kialakítása. 24

8. Mit várnak/ remélnek a könyv összeállítói a Kézikönyvtől?..... 31

1. sz. Melléklet..... 32

2. sz. Melléklet..... 33

3. sz. Melléklet..... 34

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

Bizonyára Önt is, mint minden németbányai ingatlantulajdonost megfogta Németbánya csodálatos környezete, klímája és kanyargó utcájának képe. E faluban értelme van a szavaknak: nyugalom, csend, béke. Az erdőkkel körbeölelt völgyben meghúzódó kis település magas esztétikai értéket képvisel és a hagyományos paraszti, falusi építkezés szép példáit vonultatja fel főutcáján. Minden németbányai kötődésű embernek igénye, hogy ez a nagybetűs SZÉP megmaradjon, általános arculata ne törjön meg oda nem illő építkezési formák által. A világ fejlődése ugyanakkor kihatással van e kis falu életére is. A felgyorsult technikai fejlődés új technológiákat - és valljuk be - új igényeket is hoz az építészetben. Szerencsések vagyunk, hogy a változást a Településkép-védelmi rendelettel a saját igényeink szerint alakíthatjuk, formálhatjuk. A településkép alakításához, a meglévő értékek megőrzéséhez új és remélhetőleg hathatós eszközhöz jut ezzel minden település kezébe. A település fejlődését, településszerkezeti alakulását a Településfejlesztési Koncepció és a Településrendezési terv határozza meg, ezeket előkészítve változnak a település rendezési- és az építéssel kapcsolatos rendelkezései is. A lakosság bevonásával az Önkormányzat a településkép alakulását a 2016.évi LXXIV.tv. segítségével, a Települési Arculati Kézikönyv, valamint a településkép védelméről az elkészítendő Településkép-védelmi rendelet megalkotásával szabályozza. A Rendeletet a Településképi Arculati Kézikönyv alapozza meg.

A Kézikönyv a településkép hiteles tükre. Tükrözi a készítők és a lakosság elképzeléseit, lakókörnyezete, épített és természeti környezete iránti elkötelezettségét. Ezt úgy értük el, hogy elsősorban nem idegenekkel/ tervezőkkel készíttettük el, hanem a települési főépítész irányításával, néhány - a települést jól ismerő és elkötelezett – állampolgár segítségével és a lakosság bevonásával készítettük. „Németbánya” minden lakosa számára picit mást jelent, ugyanakkor a közösen fellelt értékek mentén sikerült az esszenciát megtalálni, amely mindannyiunk számára fontos és védelmezendő. A helyiek hathatós véleményformálásának köszönhető, hogy úgy alakul a település arculata, ahogyan a németbányaiak szeretnék látni, megőrizve a település sajátos jellegét.

Másik, fontos cél volt, hogy az építkezőknek, tervezőknek segítséget nyújtsunk elképzeléseik megvalósításához, ill. munkájához és megakadályozzuk a nem kívánatos folyamatokat. De hasznosan forgathatja mindenki, akit érdekel a település, ill. közvetlen lakókörnyezetének képe, környezeti kultúrája.

Ezúton is köszönetet szeretnék mondani a Kézikönyv készítőinek és mindazoknak, akik javaslataikkal, észrevételeikkel segítették az elkészülését.

Ujvári Szilvia
polgármester

2. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁS

Általános településkép, települési karakter

Németbánya a Magas Bakonyban a Bakony-Balaton Geopark területén, a kanyargós Bitva patak hangulatos völgyében, Pápától D-re fekszik.
Részben erdők szegélyezte, csendes település.
Közigazgatási területe 1219 ha. Belterülete 28,1 ha.
Állandó lakóinak száma 89 fő.

A település története

A település újabb kori története 1753 évre, Kostajger Mihály német „üvegbányász" által létrehozott üveghuta működésére vezethető vissza. Egyébként bronzkori letelepedésre utalnak a halomsirok.
Az üveghutát ellátó bánya körül telepedtek le a német származású munkások.
1780-ban megszűnt az üzem. A munkások a földesúr nyomása ellenére is helyben maradtak és földműveléssel, állattartással , kézműiparral (zsindely, faszerszámok) kezdtek foglalkozni.
1948 Január 6-án 53 családot, mintegy 200 főt telepítettek ki. Lakóinak száma fokozatosan csökkent a jelenlegi 89 főre.
Közben kedveltté vált a település és nő az üdülők száma.

Műszaki infrastruktúra-ellátottság

Ivóvíz hálózat a település teljes területén kiépült.
Szennyvíz-csatornahálózat nem épült ki. Helyi megoldásokra van folyamatban pályázat.
Elektromos energia-ellátás a település területén megoldott. A transzformátor kapacitása és a vezeték-hálózat teljes egészében leterhelt, bővítése szükséges.

Földgáz –hálózat nem épült ki.

1948-as vázlat:
Mutatja egyrészt a lakosság nemzetiségi eredetét, másrészt a település máig fennmaradt utcarendszerét.

Humán infrastruktúra-ellátás

A településen a humán infrastruktúra lapfokon megoldott, Németbánya Község Önkormányzata orvosi rendelőt, mozgó könyvtárat, falugondnoki szolgálatot, szociális étkeztetést, házi segítségnyújtást működtet. Adászteveli Közös Önkormányzati Hivatal ügyfélszolgálati irodája a faluházban található. A hiányzó intézményi szolgáltatásokat Bakonyjákó Község Önkormányzata biztosítja.
A településen polgári egyesületek széleskörű hálózata működik.

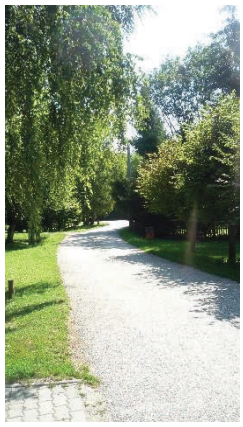

Településszerkezet

Németbánya a változatosan kanyargó Bitva patak völgyében települt egyutcás (Kossuth L. u.) szerkezetű, néhány kisebb kiágazással.
Az érvényes településrendezési terv a domborzatot követő utcahálózattal bővítené a települést. Szakmai szempontból ez fejlesztés vitatható.
Beépítési módja jellemzően oldalhatáron álló, utcavonalra, vagy minimális előkerttel épült. Az újabb beépítések szabadon állók, változó előkerttel. Még megtalálható az oldalhatáron állósoros, hátul keresztirányú beépítés nyomai.

Építészeti megoldások, értékek

A vélhető eredeti építészeti megoldások csak kis részben fedezhetők fel. Építészeti értékük viszonylagos, de a védelemnél nem elhanyagolható. Az egyébként figyelemre méltó épületek nem alkotnak összefüggő, utcakép alkotó egységet. Ezt akadályozzák a kedvezőtlen átépítések, bővítések, néhány új épület.
A településközpont kialakítása és egyes új épületek, felújítások, bővítések a település léptékéhez és hangulatához jól igazodó együttest jelentenek. A teresedés jól jelöli ki a terület jellegét, funkcióját: kereskedelmi, igazgatási, vallási, talál-kozási központ (agóra). Az új épületek egy része- bár nem követi a hagyományokat- elfogadható, vagy jó színvonalú.

Belterületi zöldfelületek

A település belterületének zöldfelületi aránya viszonylag alacsony, de a közvetlen környezettel való „együttélése” ezt a hiányt pótolja. Néhány tájidegen díszfa mellett a tájhonos lombos növénye és örökzöldek és fenyők jellemzik a belterület flóráját. A telkek zöldfelületi aránya változó.

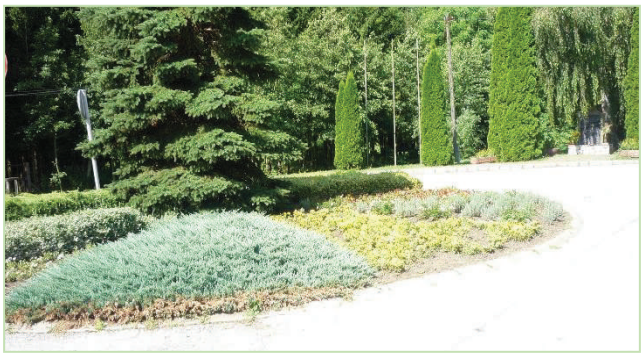

Külterület szerkezeti összetétele

A külterületnek a települést övező része komolyan és kedvezően befolyásolja a település-képet. Az Ény-i részen mezőgazdasági területek, a többi irányban erdők szegélyezik.
Településképi szempontból közvetett érték a környező nagy területű erdőség kirándulási, rekreációs, vadászati lehetőségekkel. Különös érték a Pisztrángos tó.

Fentieket összevetve Németbánya kellemes településképpel és környezettel rendelkező csendes és állandó lakásra, valamint üdülésre alkalmas, kedvelt település a stresszes világból menekülő ember „búvóhelye”.

A patak völgyében megbúvó települést övező környezet

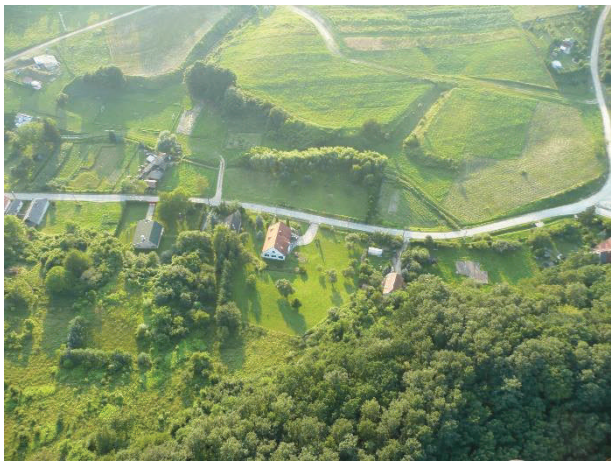

Külterületi részletek

A hely szelleme

A fentiekben bemutattuk a települést, mint egy darab, körülhatárolt teret mindenféle szempontok szerint. E könyv céljai és szelleme ennél többet akar bemutatni, sugallni, amit leginkább Hamvas Béla szavaival tudnánk kifejezni:

A helyet nem szabad összetéveszteni a térrel. A tér mindig geometriai ábra. A hely mindig festmény és rajz, és nincs belőle több, mint az az egy. A helynek nem csak fizikája , hanem metafizikája is van és nem csak látvány, hanem GÉNIUSZ.

(Hamvas Béla)

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT

Településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek

Németbánya mint település értékét egyes, különböző értékeinek összessége adja. Építészeti település-szerkezeti és táji adottságai, hagyományai együtt eredményezik a település kellemes, értékes összképét.

A hagyomány a közösségtapasztalatainak átadása az új és mindig újabb generációnak, a már felhalmozott értékek hordozója. A hagyomány a múlt értékeinek beépülése az új, tőle különböző értékekbe (dr. Tóth Zoltán)

Hagyományos lakóház

Építészeti értékek

A korábbi vizsgálatok az alábbi épületeket javasolták helyi értékvédelemre:

1 (már nem áll), 123,111,62, 17, 18, 20, 21, 23/2, 24/2, 27, 29, 33/1, *88/2, 71/1, 68, 67 hrsz.*

Javasolható még: Kápolna a Főtéren.

A kápolna nagyban emeli a település általános építészeti színvonalát

Kossuth L. u. 30. Eredeti állapotában helyreállítotti lakóház

Kulturált közösségi tér

Kossuth L.u.29. Hitelesen felújított népi lakóépület

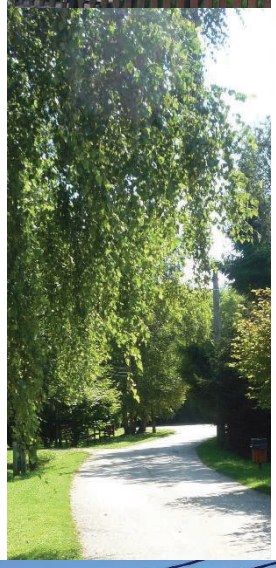

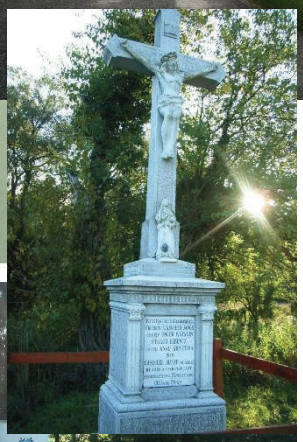

Ízelítő a település gazdag hagyományaiból

Országos védelem alatt álló épület: nincs a településen.

Egyedi tájértékek

1.A belterületi határnál lévő Gaschler kereszt és 4 db magas kőris
2. Kossuth L. u. 24. sz. telken lévő facsoport (18. hrsz)
3. „ 33. sz. „ lucfenyő-csoport (108. hrsz)
4. „ 36. sz „ szelídgesztenye
5. A főteret határoló fenyőfasor (8 db)
6. 74/2 hrsz. telken, közterületen lévő facsoport (8 db)
7. 39. hrsz. telken álló öreg fa
8. Bitva patak teljes hossza a belterületi szakaszon
9. Pisztrángos tó

Pisztrángos tó

Feszületek, emlékművek

Németbánya értékeinek sajátságos tárgyai a feszületek, emlékművek. Egyrészt a kül- és belterületen egyaránt megtalálhatók, másrészt a felállításuknak konkrét oka, célja, eszmei mondanivalója van. (pl. kitelepítési kereszt)
Feszület található útszélen, erdőben, közterületen és magánterületen is.
Eszmei jelentőségük, mondanivalójukon túl fontos településkép-alakító szerepük van, értékes örökségnek számítanak.

Kivándorlási kereszt
I. és II. világháborús hősi emlékmű
Kígyós kereszt
Kleinhancz kereszt
Straub kereszt
Szent Antal szobor
Temetői kereszt
Iharkúti temetői kereszt
Gaschler kereszt

Németbánya keresztjeinek és emlékszobrainak jelentős része út menti kereszt. A keresztek csoportján belül megkülönböztetünk feszületeket, amelyeken mindig ott függ Krisztus teste, azaz a korpusz. Ilyen építményeket nemcsak útszéleken találhatunk, hanem más hangsúlyos vagy nevezetes helyeken is. Előfordulnak falu szélén, balesetek, esetleg katasztrófák helyén. A kereszteket falusi mesterek, ügyes kezű parasztok, esetleg kőfaragást is tanult emberek készítették. Az útszéli kereszteket nem az egyház állította, hanem a hívek. Németbánya területén 7 útszéli kereszt és egy Szent Antal szobor áll. Németbánya múltja elképzelhetetlen a 19. és 20. században felállított emlékművek keresztek története nélkül. Részben tragédiák helyszínén állnak, vagy a hálájukat kifejező családok házai előtt. A Hősi emlékmű pedig Németbánya történetének legnagyobb tragédiájára emlékeztet. A világháborúk áldozataira és az 1948-ban hazájuktól megfosztott emberekre.

I és II világháborús emlékmű

Szent Antal szobor

Iharkúti temetői kereszt

Straub kereszt

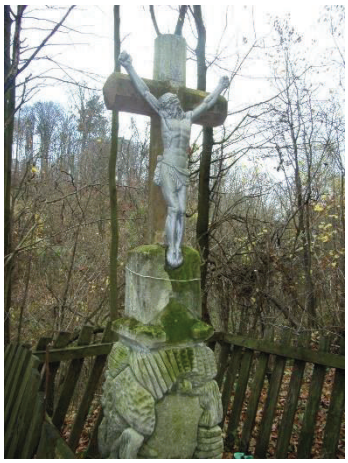

Kígyós kereszt

Kleinhancz kereszt

Temetői kereszt

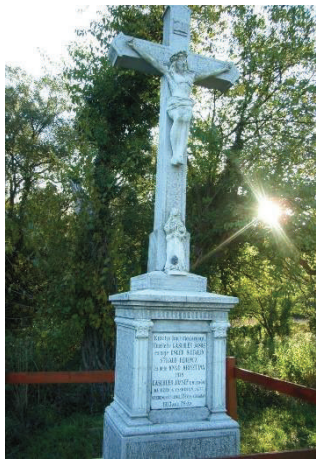

Gaschler kereszt

Régészeti lelőhelyek

Németbánya területén található a felhagyott iharkúti bauxitbánya területének egy része, de a nagyobb terület és a volt lakótelep, ill. emlékpark a szomszédos Bakonyjákóhoz tartozik. A bezárt bauxitbánya területe gazdag régészeti leletekben. A feltárás jelenleg is folyik. Idegenforgalmi szempontból mindkét település számára komoly értéket jelent. (Szakmai előadások, szervezett túrák, kisvonatos megközelítés.)

A bánya madártávlatból

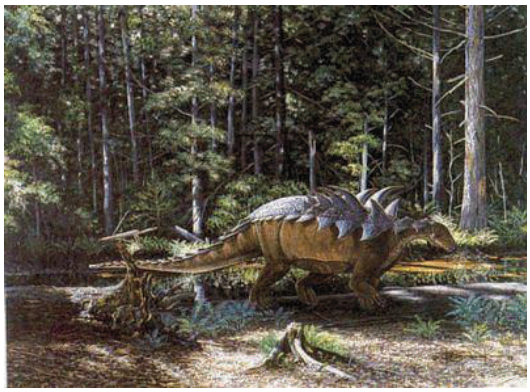

Dinosaurus

Látogatás a bányában

Halomsír

Ugyancsak fontos régészeti emlékek a település határában található *halomsírok.*

Közösségi élet, egyesületek

Nem tűnik közvetlenül településkép-alakítónak egy település közösségi élete, de közvetve bizonyosan nagy a jelentősége a lakókörnyezet alakításában.
Németbánya ilyen szempontból szerencsés. A 79 fő állandó lakos tudott 8 közösséget alapítani. Ez is egy biztosítéka lehet a településkép kedvező alakításának és megőrzésének. Ők azok:

Csend Völgye Németbánya Nonprofit Kft
Németbányai Kostajger Mihály Közhasznú Egyesület.
Németbányai Emlékkápolna Alapítvány.
Pisztrángos Horgász egyesület.
HUN 777 Szabadidősport Közhasznú egyesület.
Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete.
Sommag Gyümölcsész Társulat.
Hutta Germanica Egyesület

De működik a településen a *Német Nemzetiségi Önkormányzat* is, mely szintén kohéziós erőt jelent és az örökség fontos része.

A közösségi élet színterei

A település gazdag tárgyi és közösségi értékeit mutatja a *Függelék*

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

Németbánya az erdők, dombok között meghúzódó, lényegében egységes település-szövet. Ennek ellenére érdemes az árnyalatokban, hangulatokban, apró, de jellemző részletekben mozaikszerűen különböző részeket egymástól elkülöníteni, mint egy élő szervezet részeit annak figyelembe vételével is, hogy *a település történelmi képződmény.*

Mintegy finomhangolva, funkcionális, településszerkezeti és településképi szempontból az alábbiak szerint határoltuk le a település területét.

1. Központi településrész (A település súlypontjában)

- Németbánya igazgatási, társadalmi, kulturális központja.
- Idegenforgalmi eligazító hely.
- Különböző rendezvények fóruma.
- Kulturáltan megoldott főtere a településnek.

A kialakult színvonalat meg kell őrizni a csatlakozó területekkel együtt.

2. Történeti településrész (A Kossuth L. u. Ny-i bevezető szakasza a Fő térig)

- Lényegében lakóövezet.
- Az utca változóan ívelt vonalvezetése teszi izgalmassá az utcaképet.
- Valamennyi hagyományos és védendő épület itt található.
- A településrész értékét nem az új és átépített épületek adják, hanem a viszonylag harmonikus utcakép, melyet az eredeti és hitelesen felújított épületek gazdagítják.

A *teljes utcaszakasz építészeti, telekszerkezeti színvonalát meg kell tartani.*

3. Településrész (A Kossuth L. u. Fő tértől a település É-i határáig eső szakasza az utca jobb oldalán)

- Lakóterület.
- A földszintes épületek színvonala vegyes, kiváló építészeti színvonalú épület nem található a néhány hagyományos épület mellett.

Az utcaszakasz településképi értékeinek további romlása elkerülendő.

4. Településrész.(A Kossuth L. u.-tól Ny. és Ény-i irányban elszórtan épült épületek)

- Az új épületek általában nem követik az építészeti hagyományokat.
- Az épületek elszórt elhelyezése miatt településképi egység nem alakulhatott ki.

Elsősorban az alacsony hajlású tetők visszaszorítása és az építménymagasság ellenőrzött mérete fontos a településkép alakulása szempontjából.

5. Településrész (A Kossuth L. u. Ny-i oldala)

- A változó domborzatú, részben természetes állapotú terület zöldterületi értéket jelent.
- Az utcával határos sáv rendezetlen kiskertekkel, melléképületekkel.

Értékes település-rész lehet a rendezetlenség felszámolásával.

6. Területrész (A település D-i részén, a központból kiinduló út mellett)

- Kialakulóban lévő lakóterület.
- Jellemzői még nem alakultak ki.

A település jellegének megfelelően kell a további fejlesztéseket megvalósítani.

7. Településkapu (Bakonyjákó felőli bevezető szakasz)

- A település arculatának időben és térben haladva szerencsés előkészítője a több száz méteres lombkoronás útszakasz.
- Paradoxon, hogy a térbeli érkezés az elmúlással, a temetővel párosul. De annak kulturált megjelenése, gondos fenntartása eszmeileg bevezet a település különleges hangulatába.
- A tényleges településkapu az utcának egy kellemes balra ívelésével valósul meg.

Az érkezés érzését felidéző eszközökkel kell biztosítani a megérkezés érzetét.

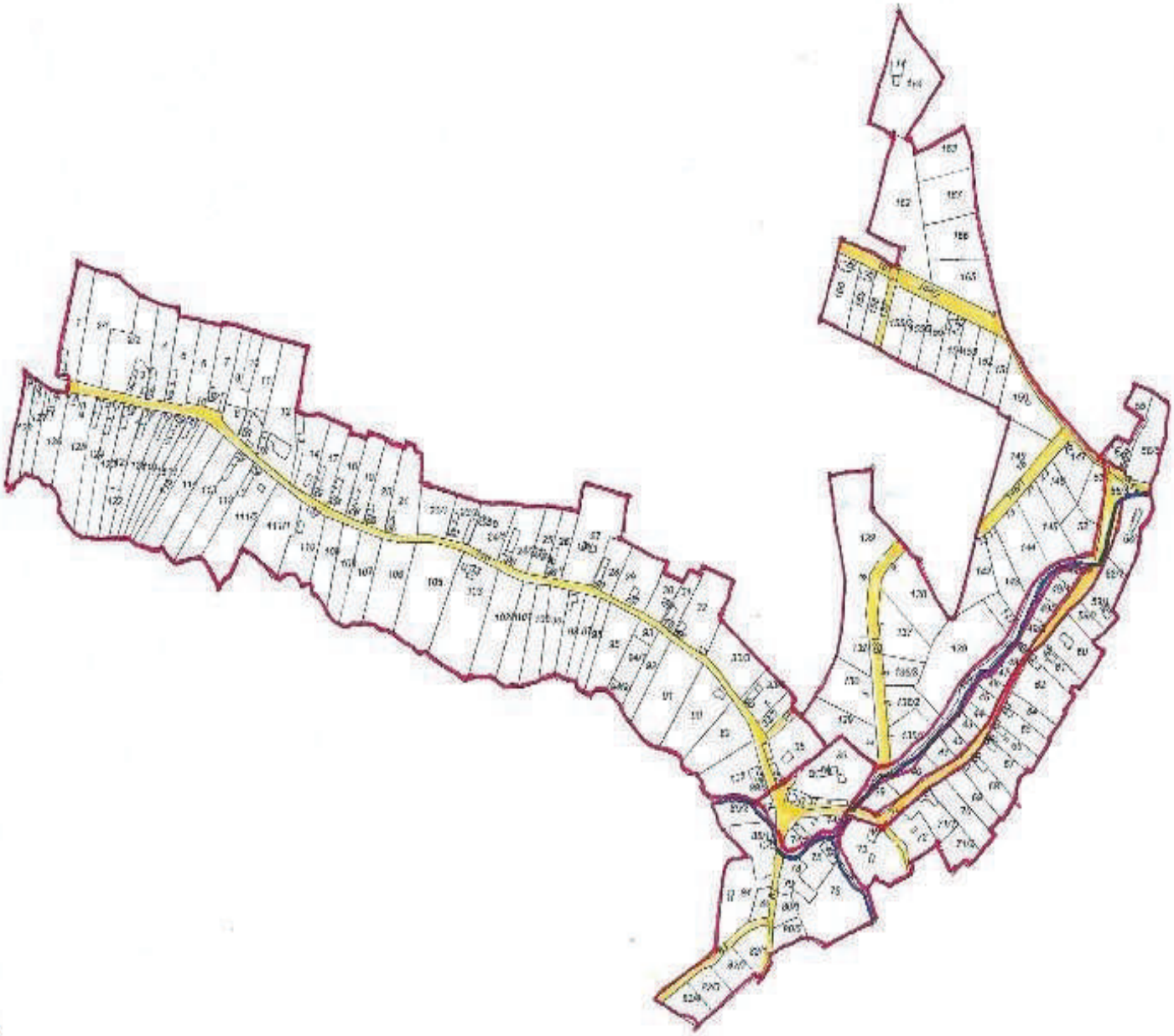

5. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

Épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása.

A példák részben saját településről, részben más településekről, ill. szakirodalomból származnak.

Épületek

Németbánya, Kossuth Lajos utca

Hitelesen megépített épület. Tömegében és részleteiben is jól megfogalmazott megoldások, anyagok és színek.

Jó példa a hagyományos, eredeti tömeg és részletek megőrzésére.

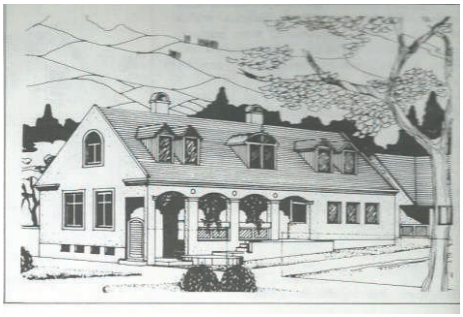

Egy megyei tervpályázat nyertese

Devecseri iszapkatasztrófa után épült

Németbánya, Kossuth Lajos utca

Helyi anyagok felhasználása (kő, fa)

Eredeti elemek, formák felhasználása

Piros cserép, fehér falak – idilli falukép a pusztítás helyén

2010 októberében, az egész országot megrázó árvízi pusztítást követően, újabb katasztrófától volt hangos a sajtó. A helyszín ezúttal Nyugat-Magyarország, Devecser és Kolontár a „vörös iszap tenger" partján a MAL Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt. jóvoltából. Az iszap áradat elképzelhetetlen méreteket öltött és a néhol 2 méteres magasságban hömpölygő lúg számos épületet lakhatatlanná tett.

kívántunk készíteni, hanem hagyományos formai elemekből építkező, egyedi arculatú, harmonikus kialakítású, egymáshoz illeszkedő épületek sorát szerettük volna létrehozni." – mondta el Turi Attila, a munka vezetője.

Azonos anyaghasználat, tégla, natúr vörös tetőcserép, fehér vakolat, fa fedélszék, és tradicionális népi építészeti megoldások (pl. tornác) összhangja ez a kortárs idilli magyar falu. A tervezőknek, illetve a Kós Károly Egyesülésnek igen pontos és határozott elképzelése volt a tetőcserepek anyagát, színét és formáját illetően. Már korábbi projektek során is megfogalmazták, hogy a tetőcserép anyaga kizárólag kerámia lehet, valamint fontos szempont az adott térség hagyományait követő forma. A Creaton terméke mellett szóló érv volt a kiváló minőség mellett, az 50 évre szóló garancia, valamint természetesen a

mekkel, kielégítve a mai kor minden igényét az alaprajzi kiosztás s a technológia terén, létrehozva egy fehérre vakolt, piros tetőcserepes utópia falut, ahol azonos társadalmi struktúrában mégis magasabb életminőségben élhetnek az emberek.

A Kós Károly Egyesülés Vándoriskolája által életre hívott, Újratervezés című, a budapesti Szent István Bazilika Lovagtermében megtekinthető kiállítás ráirányítja a szakma és az érdeklődők figyelmét a felsőzsolcai, devecseri, valamint a hasonló mértékű újjáépítésekre.

Devecseri iszapkatasztrófa után épült lakóházak: harmonikus utcakép, hagyományos formák ,anyagok és részletek

Kapuk, ajtók

Ablakok

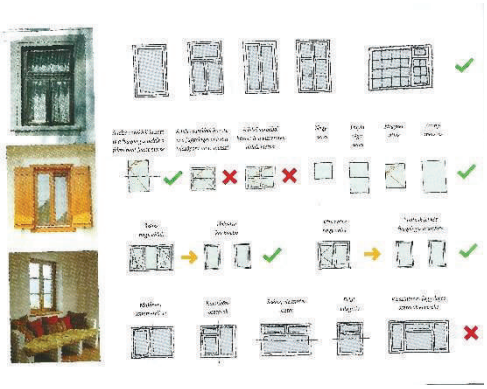

Kerítések

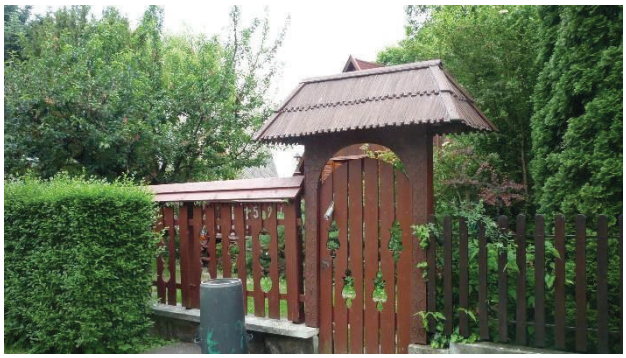

Hagyományos falazott kerítések fa kapuval

Kőfalak, kerítése

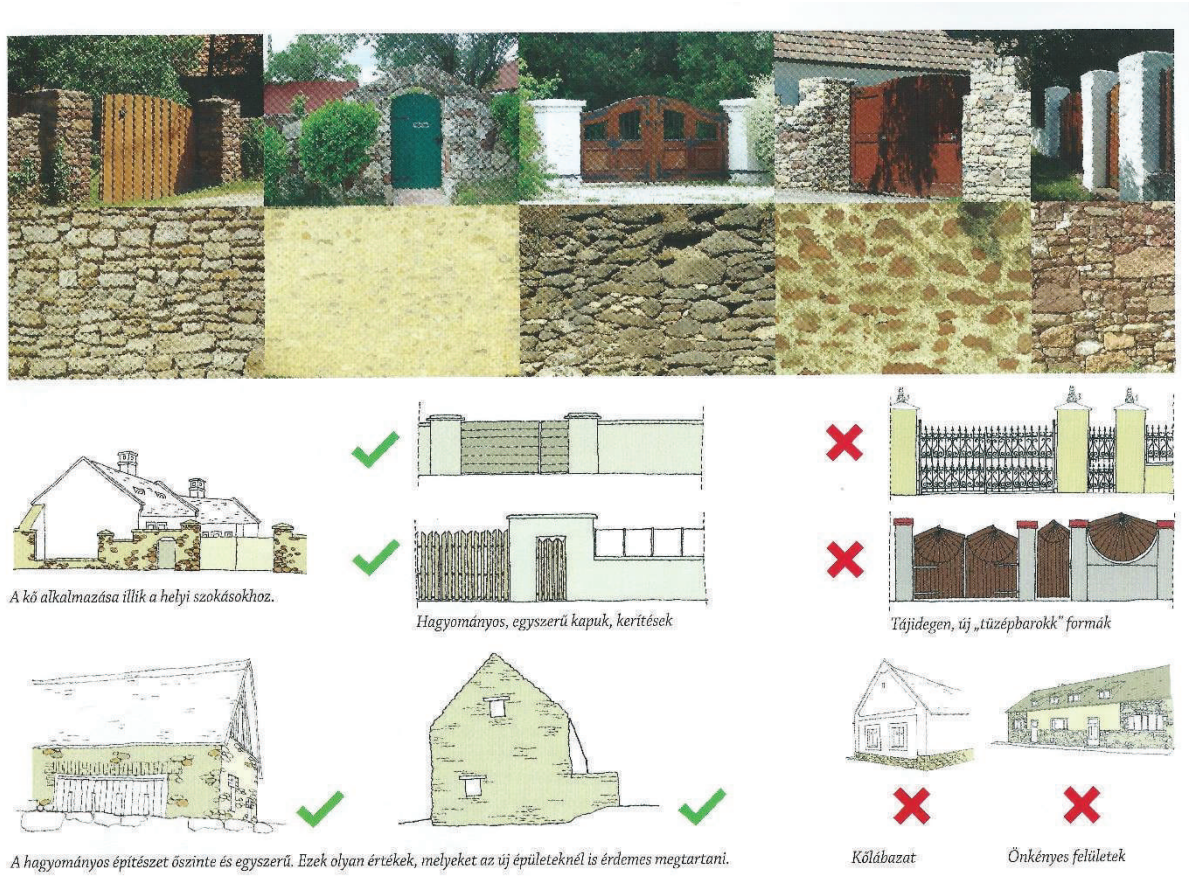

Egyszerű, természetes anyagok. A környezethez alkalmazkodó megoldások.

Részletek

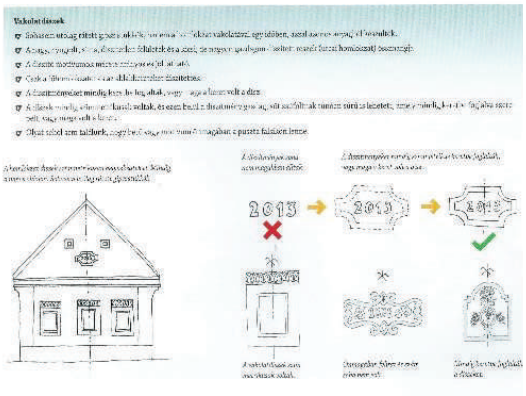

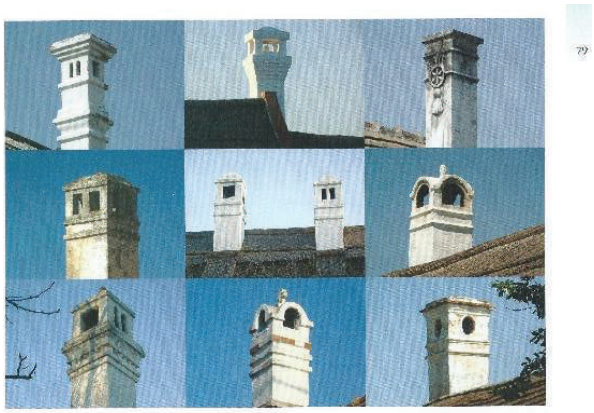

Vakolatdíszek *Kéményfejek*

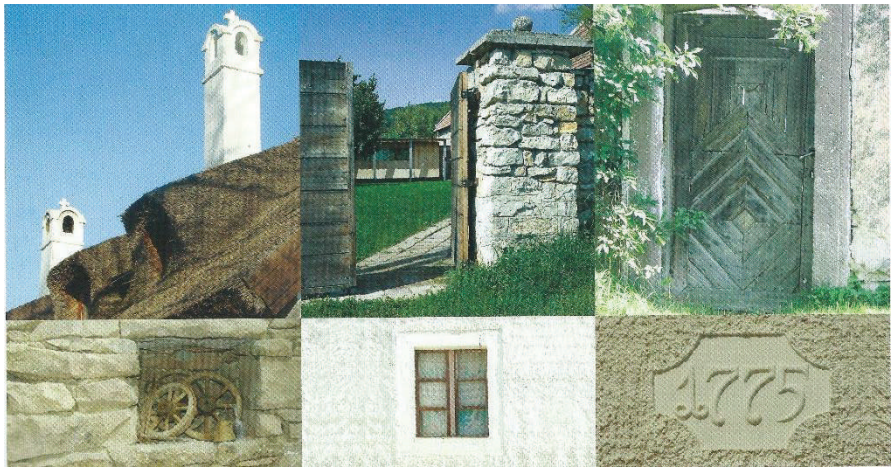

Hagyományos anyagok, formák, építészeti elemek

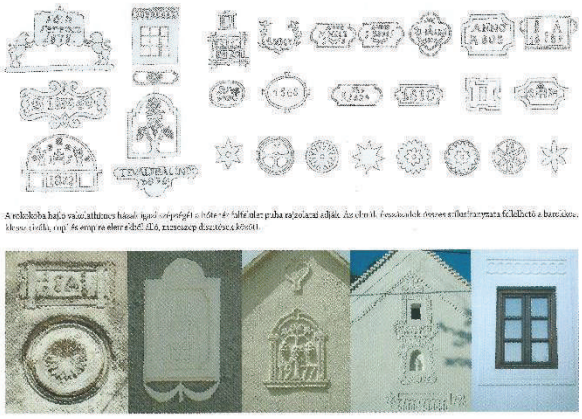

Oromfal-változatok *Homlokzati felületek hagyományos formákkal*

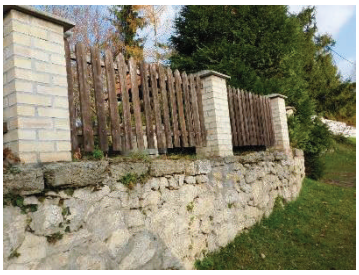

Összeállítás a lakossági javaslatokból

Az összeállítás tükrözi azt, hogy a lakosok mire figyelnek, mit látnak meg a környezetükben. Az egészet is, meg a részleteket is. (épület egyben, kerítés, homlokzati részletek, útburkolatok, növényzet helyes és helytelen telepítése, színek, anyagok) Ezek mind a település képét alakító részletek.

Ez azt jelenti, hogy a lakosság érti, érzi a településkép fontosságát, így azt alakítja is.

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA (Sajátos építményfajták)

Sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

Reklámhordozók

Postaláda

Utca bútor

Utca bútor

Nosztalgia-híd

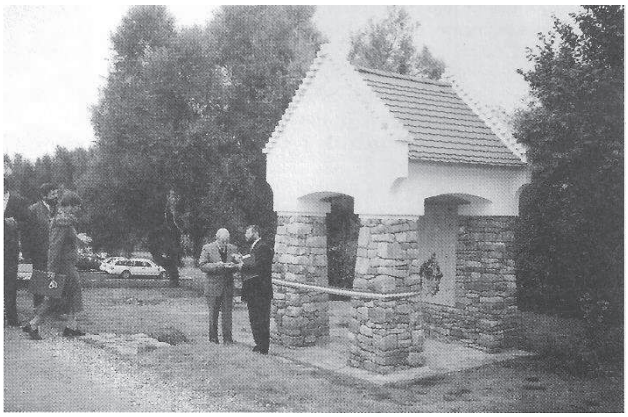

Buszváró

Kilátó

MINDEN TELEPÜLÉS EGYEDI, SZEMÉLYES ÉSMEGISMÉTELHETETLEN, EZÉRT JOGA VAN AZ ÉLETHEZ

7. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

Németbánya lakói, patriótái, vezetői tudatában vannak településük értékeiben, ismerik a jövőbe vezető helyes utat. Mégis egy sajátos szempontból, a települési létet/jólétet lényegesen befolyásoló település-arculat szempontjából hasznos néhány gondolatot összegezni.
Az alábbiakban találhatók a település egészére általános, ill. egyes területekre vonatkozó egyedi ajánlások.

Ehhez érdemes segítségül hívni Meggyesi professzort, mint a település-rendezésben a legilletékesebb szakembert:

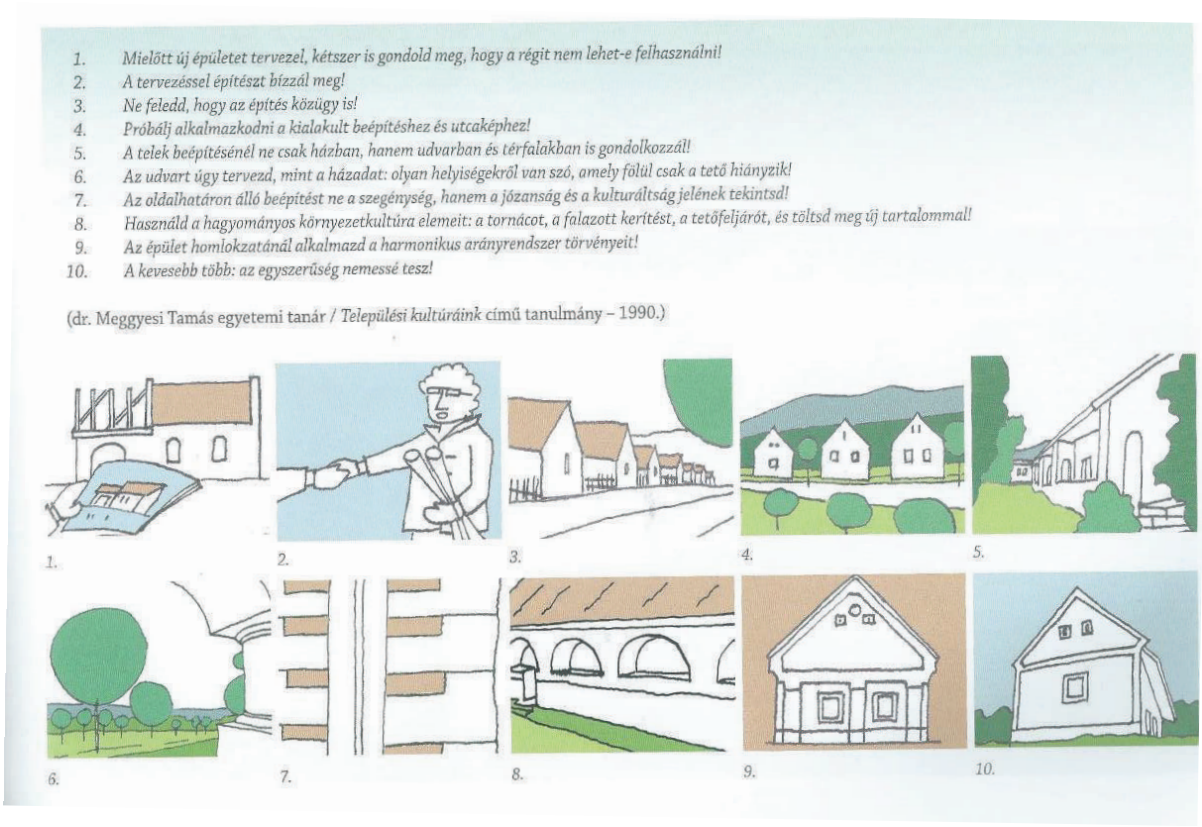

1. *Mielőtt új épületet tervezel, kétszer is gondold meg, hogy a régit nem lehet-e felhasználni!*
2. *A tervezéssel építészt bízzál meg!*
3. *Ne feledd, hogy az építés közügy is!*
4. *Próbálj alkalmazkodni a kialakult beépítéshez és utcaképhez!*
5. *A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!*
6. *Az udvart úgy tervezd, mint a házadat: olyan helyiségekről van szó, amely fölül csak a tető hiányzik!*
7. *Az oldalhatáron álló beépítést ne a szegénység, hanem a józanság és a kulturáltság jelének tekintsd!*
8. *Használd a hagyományos környezetkultúra elemeit: a tornácot, a falazott kerítést, a tetőfeljárót, és töltsd meg új tartalommal!*
9. *Az épület homlokzatánál alkalmazd a harmonikus arányrendszer törvényeit!*
10. *A kevesebb több: az egyszerűség nemessé tesz!*

(dr. Meggyesi Tamás egyetemi tanár / *Települési kultúráink* című tanulmány – 1990.)

Fontos: (elsősorban a Németbányához hasonló településeknél) hogy

a hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng tovább adása

A konkrét, itt részletezett ajánlások mellett érdemes és hasznos felhívni a figyelmet az egyéb lehetőségekre. Ilyenek: Németbánya Település Falukép-megújítási terve, a honlapon is található, településkép alakításához alkalmazható anyagok (pl. Képeskönyv), polgári egyesületek közreműködése.

A./ Településszerkezet

Németbánya történetileg a patak völgyébe települt. Az így kialakult utcavonal enyhe ívekkel tagolt vezetése adja a település hangulatát. Ennek megőrzése a telekszerkezettel, beépítési módokkal együtt alapvetően fontos. A rendezési terv szerinti fejlesztések szervesen illeszkednek a település fentiek szerinti vázához. Sajnos a területileg szétszórt építkezések egyenlőre nem tudnak kompakt egységet az ősfaluval. A 4. és 5. területegység körüli zöldterületek megőrzendők, mert ezek a település kialakult szerves részei. Ennek megőrzése a telekszerkezettel, beépítési módokkal együtt alapvetően fontos.

Ívelt utcavezetés

B./ Építészet

Általánosságban az átalakításoknál, felújításoknál, foghíjbeépítéseknél a hagyományos *építészeti formákat, tömegeket* kell alkalmazni. Az új épületek építésénél a fentiek szellemiségéhez kell ragaszkodni.

Homlokzati felületek kialakításánál a visszafogott színeket kell alkalmazni. A 2. és a 3.területrészeken mindenképpen javasolt a hagyományos technikák alkalmazása: fehér, törtfehér sima, meszelt, ill. höbörcsös felületek, vakolat díszítések viszonylag egyszerű rajzolattal, oromfalon évszámokkal.

Példaként tekintendők a hitelesen felújított épületek.

Néhány példa különböző helyekről

Néhány gondolatébresztő kép

Különböző tájakról hozott ötletek

Jó arányú, hagyományos „hangulatú" új és hitelesen felújított régi épület

Foghíjbeépítéseknél az *alkalmazkodás* elvét kell alkalmazni: építménymagasság, épületszélesség, tetőforma, homlokzati színek és felületek.

A település területén csak *magastetős* épületek építhetők. A tetők hajlásszöge 40-45^0 legyen.

Tetőfedésül kis elemes(cserép), ill. a 4.-és 6. területeknél az ezt leképező lemezfedés ajánlott piros, ill. a barna árnyalataiban. A színeket a környezet figyelembe vételével kell megállapítani.
Az utcai homlokzaton elhelyezendő vezetékeket építészetileg megtervezett módon kell elhelyezni. ill. a hátsó homlokzaton.

A kerítések a Kossuth L. u. teljes hosszán fából készüljenek max 40 cm. magas kő lábazattal, ill. kő támfallal. Az új beépítésű területeken max 1.8 m. összmagasságú legyen a kerítés max 50 cm. magas kő, vagy vakolt lábazattal. Felépítménye fa, vagy esztétikus kivitelű vas-elemek.
A Kossuth L. u. teljes hosszán faház nem építhető, konténer-ház nem állítható fel.
A település arculatának megtartása érdekében meg kellene akadályozni a település léptékéhez, arculatához nem illő, sőt azt nagy mértékben romboló tájidegen *kastélyok* építését.
Helyes út, ha a népi építészet szellemében történik az épületek építése, átépítése, felújítása.
Az, amit népi építészetnek nevezünk, az emberi hajlék-készítésnek korántsem idejét múlt módja. Ellenkezőleg. Építési elvei örökzöldek, mindig is használhatók lesznek, mert népi építészetünk elvei mélyen bennünk gyökereznek: istenadta, kitörülhetetlen ősképek. (Krizsán András)

C./ Közterületek kialakítása

Közterületek a településszerkezet meghatározói és az élet fontos színterei. Mindennapi életünk egyrészét az utcákon, utakon töltjük. (közlekedés) Az utcák szerepe még, hogy szerkezetileg összefogják a település elemeit.
A terek a közösségi ünnepek színterei (ünnepsége, szabadtéri koncertek) Ezért azok kulturált, funkcionálisan is megfelelő kialakítása, fenntartása alapvető fontosságú közérdek. Ezt minden korábbi korszakban, minden kultúrában felismerték és a köz (közösségi) tereket célszerűen és igényesen alakították ki. A tereknek mindig volt szakrális jelentősége. Az ott elhelyezett jelekkel (szobrok, emlékművek) humanizálták a település e fontos helyét.

A közterület *mindenkié.* Itt mindenki otthon van. Ezért kialakítása, használata, gondozása alapvető közérdek és településképi szempont.
Az utcák vonalvezetése adott és jellemzi a település arculatát. Azt tehát még vizuálisan sem szabad befolyásolni. Az út keresztmetszetek funkcionális kialakításával és folyamatos fenntartásával is kedvezően lehet a település arculatát befolyásolni: úttest, padka, vízelvezető árok, zöldsáv és járda természetes anyagokkal való kialakítása és folyamatos karbantartása.
A települések *terei, teresedései* különleges színfoltot, funkciót jelenthetnek településszerkezeti, arculati és funkcionális szempontból is. Ezért ezeket különös gondossággal kell kialakítani, gondozni. A település főtere betölti kiemelten fontos szerepét minden szempontból. A közterületek, utak be nem épített felületeinek is funkciót kell adni növénytelepítéssel, hirdetőfelületek, tájékoztató táblák, emlék-művek, utcabútorok elhelyezésével.

A hirdető- és eligazító táblákat úgy kell megtervezni és elhelyezni, hogy ne zavarja a közlekedés biztonságát és az utcaképet. Állandó táblák mérete ne legyen 1m^2-nél nagyobb és egymástól való távolságuk 50 m-nél kisebb.

Izlésromboló tartalmú, vagy grafikájú tábla és *óriásplakát* a település belterületén nem helyezhető el. A településen óriásplakát nem helyezhető el.
Információs táblákat, utcanév-táblákat egységes formában, megtervezetten kell kialakítani.
Amennyiben a jövőben *hulladékgyűjtő szigetek* elhelyezésére kerül sor, úgy azokat természetes anyagokkal, növényzettel takartan kell elhelyezni.

D./ Zöldterületek, zöld felületek

Németbánya település maga egy kisebb zöld folt a Bakony nagy zöld tengerében.
A belterület szaggatott zöld felületeinek egységes, összefüggő zöld felülete megvalósítható az alábbiak szerint:

- A be nem épített és nem burkolt felületeket növényzettel kell fedni.
- Ahol fizikailag lehetséges, legalább egyoldali fásítást kell elérni a régi és kialakuló utcáknál.
- A rendezési terv szerinti arborétum területét zöldterületként kell megtartani.
- A fák kivágását önkormányzati rendelettel szabályozni kell.
- A zöld felületek védelméről, rendszeres kezeléséről gondoskodni kell.
- A településképet meghatározó idős fákat védeni kell.
- A járda és vízelvezető árok közötti sávban cserjét, virágot kell telepíteni.
- Az előírt zöldfelületi arányt a telkeknél be kell tartani.
- Az új telepítéseknél őshonos növények telepítendők. (Nemzeti Park listája)

A település rendelkezik meglehetősen sok védelemre érdemes fával. Ezek Önkormányzati rendelettel helyi védelem alá helyezhetők az alábbiak szerint.

- a Község belterületi határa előtt a szt. Antal szobor és az azt körülvevő 4 db magas kőris.02/5 hrsz.
- Kossuth L u.24. sz. telken lévő fenyőfa csoport. (5 db fenyő, 18 hrsz)
- „ 33. sz. „ „ lucfenyő csoport (7 db 108 hrsz.)
- „ 36. sz. „ „ szelíd gesztenyefa (24/2 hrsz.)
- A főteret határoló fenyőfasor (88/2 hrsz.)
- A 74/2 hrsz-ú közterületen lévő fenyőfa csoport (8 db)
- a 39 hrsz-ú „ álló öreg fa.
- Az 56/1 hrsz.-ú teleken vegyes állományú fenyőfa csoport.
- A Bitva patak teljes beleterületi szakaszán a kísérő növényzet.
- Külterületen különösképen a Pisztrángos tó területe.
- Jager rét
- Szállás tető
- 48 hrsz-ú teleken vörös fenyő.
- 73 „ „ „
- 35 „ „ lucfenyő.
- 43 „ „

A kert- és tájépítészet is ***építészet és településkép alakító tevékenység.*** Ezért a *zöldterületek kialakításánál mindenképpen vegyük igénybe táj-* és kertépítész *közreműködését.*

E./ Településkapu

A kapu nem csak bezár, hanem ki is tárul, fogadja az érkezőt. Az érkezőnek, hazaérkezőnek is itt van az első benyomása a településről. Ezért nem mindegy annak minősége. Németbánya esetén ide számítható az odavezető, hangulatos ívekkel rávezető lombkoronás közút. A település-tábla előtt alkalmas helyen célszerű lenne egy kis megálló létesítése térképpel, eligazító táblával.

Egy településkapu kialakulóban

F./ Külterület, tájképvédelem

A településkép, a település arculata annak keretében, környezetében jelenik meg. A település képét, külső képét előnyösen alakítják Németbánya esetében a környező erdők. A település területe a Bakony-Balaton Geopark része. Ez is garancia a táj értékeinek megtartására. Fontos tehát a külterület minősége. Ez Németbánya esetében jó minőségben adott. Nem csak fizikai létével, hanem túrázási, pihenési lehetőségeivel is. A település É-i szélén, az erdő mellett volt egy vadles, ahonnan kiváló rálátás volt a településre. Célszerű lenne itt egy kis pihenőhely létesítése kilátó megépítésével.

A településhez vezető út erdős, dombos környezetben

A település erdős környezetben

Erdei út

A települést övező erdők, mezők

Így bújik meg a település a Bitva völgyében az erdő, mezők között

Direkt javaslatok, általános, mindenhol érvényes szabályozások tulajdonképpen nem adhatók építészeti, település-arculati szempontból. De a fenti javaslatok segíthetnek elindítani a gondolkodást abban az irányban, hogy a falu lakói és vezetői hogyan tudják a környezetüket jól élhetővé tenni, ill.azt ilyen állapotban megtartani.

8. Mit várnak/ remélnek a könyv összeállítói a Kézikönyvtől?

- *hogy a Polgármesternek segítségére legyen a településképi vélemények kialakításában,*
- *hogy a képviselőtestület a település arculata alakításának ügyeiben képben legyen,*
- *hogy a település lakói a könyv forgatása közben találják meg a módját lakókörnyezetük helyes alakításának, szépítésének,*
- *hogy az itt nyaralók annak a tudatában utazhassanak haza,*
- *hogy érezzék környezetük folyamatos változását, szépülését,*
- *hogy az ide érkezők szívesen érkezzenek ide máskor is*
- *hogy az építkező állampolgárok hasznosan forgatják majd a Könyvet,*
- *hogy a tervezőket orientálja abban, hogy a település karakterének legjobban megfelelő tervet készítsenek,*
- *végül, hogy a Kézikönyv legyen ténylegesen „kézi", azaz minél több embernek jusson a kezébe.*

Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőhazám .....

egy-egy bokor nevét is, virágát is tudom,

tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton,

Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,

annak mit rejt e térkép?

nékem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát,
az gyárat lát a látcsőn és szántóföldeket,

erdőt, füttyös gyümölcsöst, szöllőt és sírokat,
a sírok közt anyókát, ki halkan sírogat,

ím itt e kő, de föntről e kő se látható,
nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.

(Kiss Albertné idézete Radnóti Miklóstól)

1. sz. Melléklet

Németbánya Településképi Arculati Kézikönyvéhez

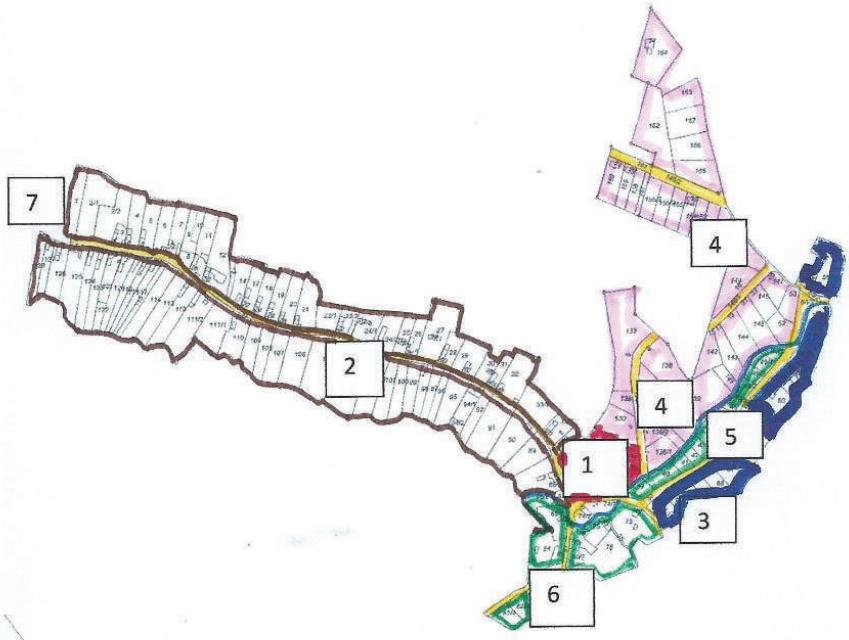

1. **Központi településrész.** (A település súlypontjában)
2. **Történeti településrész.** (A Kossuth L. u.Ny-i bevezető szakasza a Fő térig)
3. **Településrész.** (A Kossut L.u. Fő tértől a település É-i határáig)
4. **Településrész.** (A Kossuth L. u.-tól Ny-Ény-i irányban)
5. **Településrész.** (A Kossut L.u. Nyi-i oldala a patak partján)
6. **Településrész.** (A település D-i részén, a központból kiinduló út mellett)
7. **Településkapu.** (Bakonyjákó felőli bevezető szakasz)

2. sz. Melléklet

269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet
a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól

A kormányrendelet melléklete meghatározza azoknak a fajoknak a listáját, melyek inváziós és termőhely-idegen növényfajoknak tekinthetők, így az 5. § (2) bekezdés értelmében a Natura 2000 gyepterületeken ezek megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással.

Az érintett növényfajok:

1. Fásszárú inváziós és termőhely-idegen növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
akác	Robinia pseudo-acacia
amerikai kőris	Fraxinus americana
bálványfa	Ailanthus altissima
keskenylevelű ezüstfa	Elaeagnus angustifolia
fekete fenyő	Pinus nigra
erdei fenyő	Pinus silvestris
gyalogakác	Amorpha fruticosa
kései meggy	Prunus serotina
zöld juhar	Acer negundo

2. Lágyszárú inváziós növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
alkörmös	Phytolacca americana
japánkeserűfű fajok	Fallopia spp.
kanadai aranyvessző	Solidago canadensis
magas aranyvessző	Solidago gigantea
parlagfű	Ambrosia artemisifolia
selyemkóró	Asclepias syriaca
süntök	Echinocystis lobata

43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet
a növényvédelmi tevékenységről

A rendelet 2. § (1) bekezdése értelmében a földhasználó és a termelő köteles védekezni az alábbi növények ellen: parlagfű (Ambrosia artemisiifolia), keserű csucsor (Solanum dulcamara), selyemkóró (Asclepias syriaca), aranka fajok (Cuscuta spp.).

3. sz. Melléklet

1143/2014. EU rendelet

az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről

A rendelet alapján a tagországok képviselőiből álló inváziós fajok elleni védelemért felelős bizottság elfogadta azt a növény- és állatfajlistát, mely az Unió számára veszélyt jelentő inváziós idegenhonos fajok jegyzékét alkotja. A listán szereplő fajok egyedeire vonatkozó szigorú szabályok szerint tilos az egész EU területén forgalomba hozni és a természetbe kibocsátani akár egyetlen példányt is, de a behozatalra, tartásra, tenyésztésre, szaporításra, szállításra, kereskedelemre és felhasználásra is hasonlóan szigorú szabályok vonatkoznak.

A listában szereplő növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
Borfa, tengerparti seprűcserje	Baccharis halimifolia
Kaliforniai tündérhínár	Cabomba caroliniana
Vízijácint	Eichhornia crassipes
Perzsa medvetalp	Heracleum persicum
Sosnowsky-medvetalp	Heracleum sosnowskyi
Hévízi gázló	Hydrocotyle ranunculoides
Fodros átokhínár	Lagarosiphon major
Nagyvirágú tóalma	Ludwigia grandiflora
Sárgavirágú tóalma	Ludwigia peploides
Sárga lápbuzogány	Lysichiton americanus
Közönséges süllőhínár	Myriophyllum aquaticum
Keserű hamisüröm	Parthenium hysterophorus
Ördögfarok keserűfű	Persicaria perfoliata
Kudzu nyílgyökér	Pueraria montana var. lobata

Várhatóan 2017-ben az alábbi fajokkal fog bővülni a lista:

Magyar név	Tudományos név
Közönséges selyemkóró	Asclepias syriaca
Vékonylevelű átokhínár	Elodea nuttallii
Bíbor nebáncsvirág	Impatiens glandulifera
Felemáslevelű süllőhínár	Myriophyllum heterophyllum
Kaukázusi medvetalp	Heracleum mantegazzianum
Óriásrebarbara	Gunnera tinctoria
Tollborzfű	Pennisetum setaceum
	Alternanthera philoxeroides
	Microstegium vimineum

Felhasznált irodalom

Németbánya képeskönyv

(Kiss Albertné)

Németbánya honlapja

Németbánya Település Faluképmegújítási Terve

Krizsán András: Balaton-felvidéki Építészeti Útmutató
(Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet)

Krizsán András- Somogyi Győző: A Balaton-felvidék tájba simuló népi építészete
(Cser Kiadó 2010)

Magyarországi Falufelújítási Díj 2011

(dr. Ónódi Gábor: A Jövő Nyomában)

Veszprém Megyei Családi ház tervek tervpályázati anyag
(Lakinform Bt.)

Tóth Zoltán: A települések világa
(Ponte Press Kiadó)

dr. Tóth Zoltán: Építészet-Városépítészet
(Ponte Press Kiadó)

Németbánya Településrendezési Terve

Hétvégi házak Veszprém Megyei Ajánlott Tervek Tervkatalógusa
(Veszprém Megyei Tanácsi Tervező Vállalat)

Építész évkönyv
(Magyar Építész Kamara Nonprofit Kft)

Építési megoldások

Metszet

Országépítő
(Kós Károly Alapítvány)

Magyarország Hagyományos Lakókörnyezeti Kultúráinak Tipológiája
(Lakásinform Bt.)

A települési társadalom a maga strukturáltságában a település fejlesztője, formálója.

ZUHATAGKÚT

(Kulturális örökség kategória)

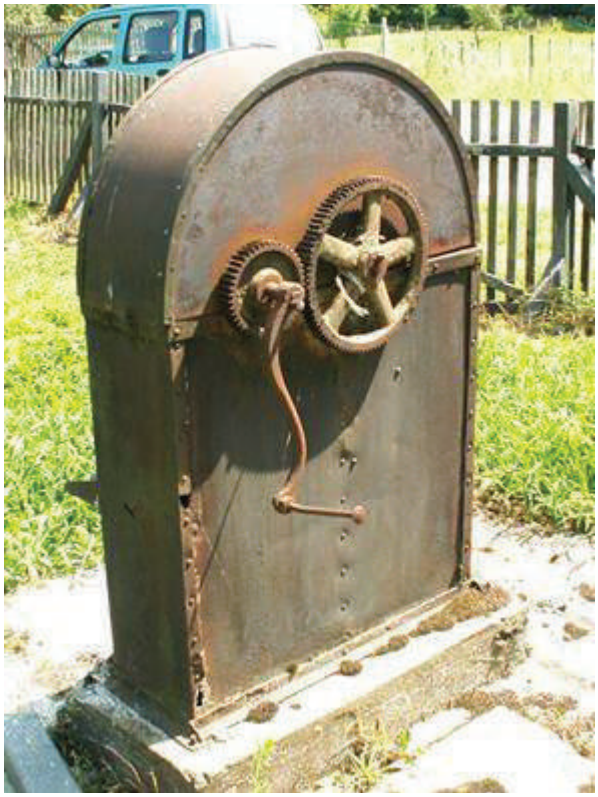

.

Az egykori Straub kocsma udvarán csaknem száz éve áll egy rozsdásodó ásott kút. Más talán pillantást sem vetne rá, de Schmidt Attiláné az értéktár bizottság egyik tagja meglátta ebben az úgynevezett zuhatag kútban a kuriózumot. Ez a vízkiemelő szerkezet végtelenített láncszerkezetre szerelt kis edényekből, serlegekből áll és a felül lévő meghajtó kerék segítségével hozza fel a vizet kis kanalakban. Dr. Papp Zoltán egyetemi docens, a korabeli vízemelő gépek gyűjtője és restaurátora szerint ebből a típusból ez az egyetlen van az országban, igazi műszaki ereklye, ipari műemlék. Megóvása, megbecsülése minden igényes, gondolkodó ember feladata. Németbánya Község Önkormányzata vizsgálja a lehetőségét a kút helyi védelem alá helyezésének, a Bizottság pedig várhatóan magasabb szintű, ágazati nyilvántartást kezdeményez.

A dokumentációt készítette: Schmidt Attiláné
Németbánya értéktárába 2016.március 18.-án került

N É M E T B Á N Y A…….a z é r t é k ő r z ő t e l p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

BRONZKORI HALOMSÍROK NÉMETBÁNYÁN

Kulturális örökség kategória

Németbányától egy kissé távolabb, a hajdani Iharkút közelében, a Felsőerdei-dűlőben késő bronzkori halomsírok vannak. Ilon Gábor régész 1984-ben öt máglyahelyet tárt fel, melyből fibulák, bögrék, tálak, bronzdíszek kerültek elő. A lelőhely Péterváry-Szanyi Brigitta, a Gróf Eszterházy Károly Múzeum régésze ajánlásával került a település értéktárába.

Németbánya értéktárába 2016.márc. 18.-án került

A dokumentációt készítette Schmidt Attiláné és Hellebrandt Jenőné

N É M E T B Á N Y A.... a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I
A NÉMETBÁNYAI SZENT MÁRTON KÁPOLNA
Épített örökség kategória

A kápolna 1998 -ban, a németek kitelepítése 50. évfordulójának emlékére készült széleskörű összefogással. Egy kitelepített asszony, M aria Todte saját tőkéjéből finanszírozta az építési anyagokat és munkálatokat, de a Németbányaiak Világtalálkozóján, 1996-ban a hazalátogató kitelepítettek is adakoztak. A helyi lakosság társadalmi munkával és anyagilag is támogatta az építést. A terveket Maria Todte asszony (született Wenczel Mária) brühli német állampolgár egykori Lohrmann Márta egyházi építész készítette el, a kivitelezést Kondor Béla végezte. Az ácsmunkát Samu László vállalta. Az alapkőletétel 1996 -ban történt a Németbányaiak Világtalál kozója alkalmával. A Templomot 1998-banvatta fel és szentelte meg Dr Szendi József veszprémi érsek és Mail József pápai apát. Az oltárkép, a Szűz Mária és Jézus szobor a lebontott iskolaépületből került át méltó helyére. (A templom az iskola helyére épült) A karzaton lévő elektromos orgonát Johannes Wenczel, Mária asszony testvére adományozta, a csillárokat a német kisebbségi önkormányzat vásárolta. A stáció -akvarelleket Heizer József bakonyjákói amatőr festőművész készítette 2003-ban.

Németbánya értéktárába 2016.március 18.-án került. A dokumentációt készítette Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A... a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I
FALUKRÓNIKA
Kulturális örökség kategória

A 40X50 centiméteres, kézzel írt krónika minden eseményre kiterjedő, képekkel illusztrált története az utolsó 2 évtized eseményeinek. A rendszerváltás utáni első képviselő testület Kungl Ignác polgármester javaslatára 1994 -ben megvásárolta a több száz l apos, vaskos, krónika íráshoz alkalmas könyvet. Kiss Albertné képviselő vállalta az események rögzítését, melyet egy rövid időt kivéve (21 éven át) mind a mai napig végez.
A krónika a falu történetével kezdődik, néprajzi adalékokkal folytatódik. Archív képek prezentálják a németajkú lakosság régi életét, hétköznapjait és az ünnepnapokat.
A több kilónyi kötet gazdag képanyaggal mutatja be a falu régi és mai épített környezetét, a lakosság és üdülőtulajdonosok életének eseményeit, a képviselő testület tevékenységét, a templom és Faluház építését fotók és újságcikkek segítségével. 2003 -ban Dr. Hudi József helytörténész elkészítette Németbánya monográfiáját, melyhez ez a Krónika nagy segítségére volt az utolsó két évtized megírásához. A krónikát megelőzően 1981-ben készült egy fotóalbum, mely Németbánya házainak, bútorainak akkori állapotát mutatja be. Sajnos ez átmenetileg eltűnt
A 22 évet felölelő KRÓNIkA -adattár a múlt megismeréséhez nélkülözhetetlen érték, forrás értékű dokumentumokat tartalmaz

Németbánya értéktárába 2016. október 7.-én került.
A dokumentumot készítette Kiss Albertné
N É M E T B Á N Y A…az é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I
HUDI JÓZSEF: NÉMETBÁNYA TÖRTÉNETE (MONOGRÁFIA)
(Kulturális örökség kategória)

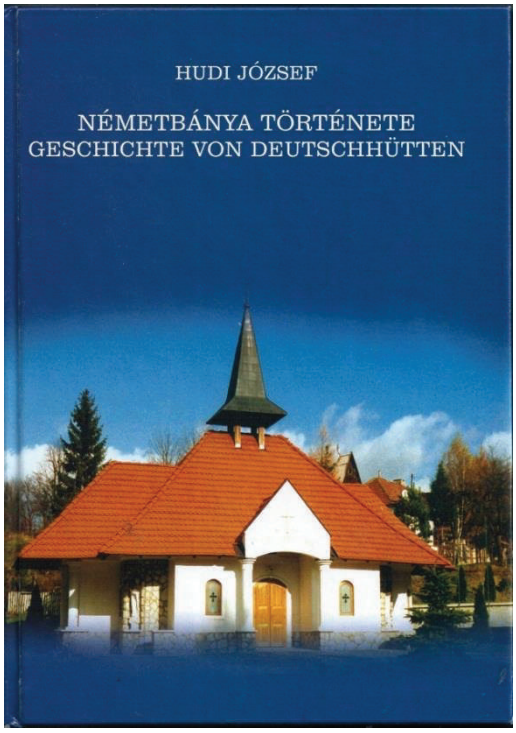

Németbánya 2003 -ban ünnepelte fennállásának 250 éves évfordulóját. Ebből az alkalomból bízta meg a Német Kisebbségi Önkormányzat Dr Hudi József történészt a monográfia megírásával. A dr. Hudi József szerkesztette kiadvány az első összefoglaló jellegű feldo lgozás a község történetéről, amely a történelmi koroktól napjainkig mutatja be a község történetét, fejlődését, néprajzát. A kötet kétnyelvű, bekerülési költsége másfél millió forint a kutatással és nyomtatással együtt. Pályázatból magánszemélyek és cégek támogatásával jelent meg a könyv 500 példányban.

Tíz fejezetből áll:

1/ A község története a helytörténeti irodalomban
2/Táj és ember a XVIII. század előtt.
3/Az üveghuta létesítése és működése (1753-1781)
4/Németbánya története a jobbágy felszabadításig(1781-1847)
5/ Földnélküliek szabadsága (1848-1849)
6/A polgárosodás útján
7/A község a Horthy rendszerben (1920-1945)
8/ A földreformtól a rendszerváltásig (1945-1989)
9/ A rendszerváltás krónikája
10/ Adatok Németbánya néprajzához (Kiss Albertné társszerző)

Pótolhatatlan összefoglaló mű a múltról és jelenről. A helyi identitás megerősítését szolgálta és szolgálja A kötet emléket állít az első telepeseknek, a világháborúk és a kitelepítés áldozatainak.

Németbánya értéktárába 2016. október 7.-én került

A dokumentációt készítette Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A.....a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

EMMERICH WENZEL: EMLÉKEIM

Kulturális örökség kategória

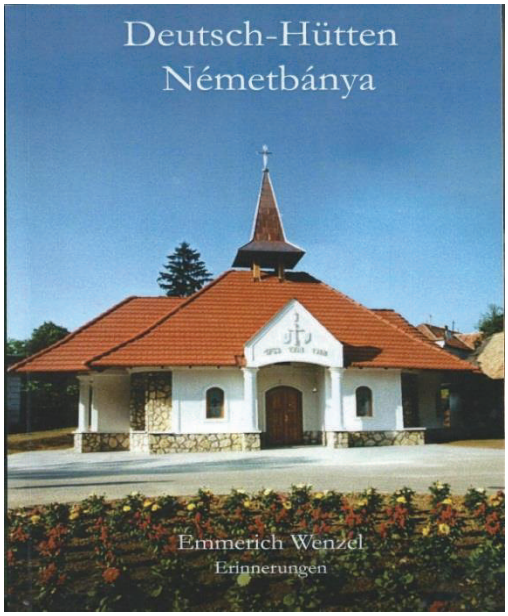

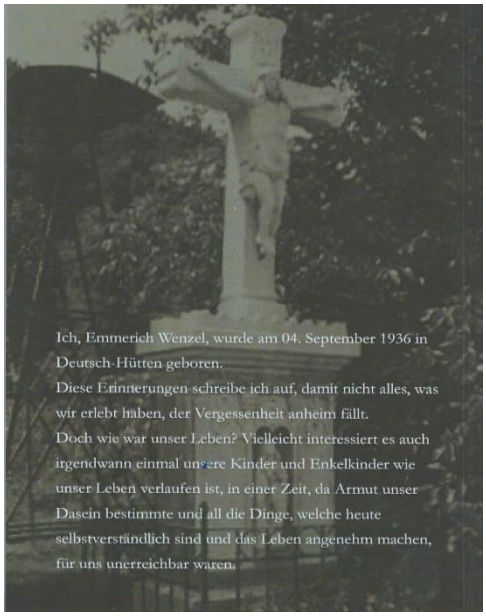

A Hudi József által írt Falumonográfia megjelenésével egyidejűleg egy Németbányáról 1948. <u>január</u> 6.-án Németországba kitelepített honfitársunk, az akkor 12 éves kisfiú, ma 80 éves Emmerich Wenzel azaz Wenzel Imre is megírta emlékeit. A 88 oldalas német nyelvű könyvecske egy kamasz fiú visszaemlékezése a szülőfalura, annak ünnep-és hétköznapjaira.

Az előszóban az elvesztett hazáról ír szép gondolatokat:(Németből fordította Kiss Albertné)

„Én, Wenzel Imre Németbányán születtem 1936.szeptember 4. -én. Emlékeimet leírom, hogy ne menjen feledésbe mindaz, amit átéltünk. Milyen is volt a mi életünk? Talán egyszer érdekelni fogja gyermekeinket, unokáinkat milyen volt életünk abban az időben, mikor létünket a szegénység határozta meg, és minden dolog, ami ma már magától értetődő és az életet kellemessé teszi, számunkra elérhetetlen volt.

Mi elégedettek voltu nk, ha este tele hassal ágyba mentünk, vagy volt egy pár cipőnk, amely megvédett a hidegtől. Nyáron mezítláb vagy klumpában futkoztunk, de boldogok voltunk. Bennünket elűztek gyermekkorunk színhelyéről, és azóta is nyugtalanít a vágyakozás Hazánk iránt. Itt Németországban új hazára leltünk, jól és elégedetten élünk családjainkkal. De Németbánya, ez a kicsi falu is a mi hazánk, melyet elvesztettünk,de sohasem feledjük, és most ebben a korban próbálunk visszatalálni. Ott vannak gyökereink, ott töltöttük g yermekkorunkat, azt az időt, amely egész életünket meghatározta”

Ezután meséli el a gyermekkorában megélt eseményeket, a szokásokat, például a kenyérsütést, disznóölést, a születést, az első áldozást a jeles napok eseményeit, a karácsonyt, búcsút az újévi köszöntést. Ír a betegségekről és a gyógyításról. a sorozásról, a disznó és marhapásztorokról. Gyermekjátékok mondókák ujj -játékok sokaságát is olvashatjuk eredeti „Mundart”-ban, azaz tájnyelven

Németbánya értéktárába 2016.október 7.-én került. :

A dokumentumot készítette : Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A ….a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

NÉMETBÁNYA KÉPESKÖNYV

Kulturális örökség kategória

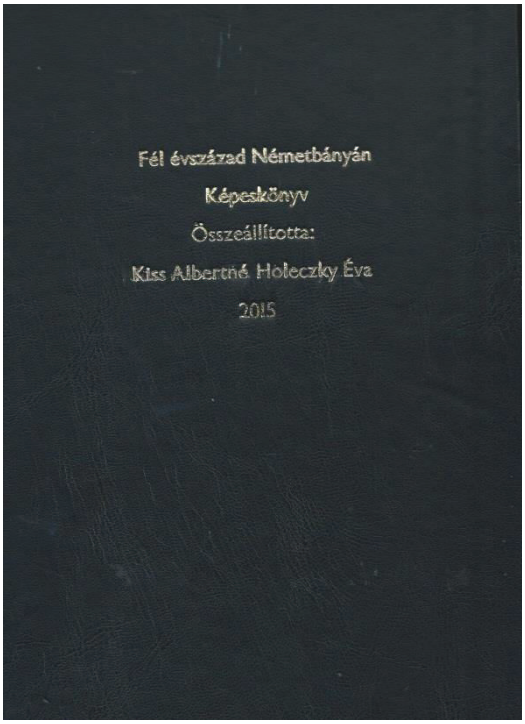

A 400oldalas képeskönyv legfontosabb része a falutörténeti leírás valamit az 50 éve gyűjtött hírlapi írások. A házilag nyomtatott 2015 márciusában egy példányban készült képeskönyv átfogó képet nyújt a Bakony lankáin megbúvó kis németajkú település történetéről, természeti szépségeiről légi felvételekkel is. Egy ismeretlen fotográfus 1987 -ben, csaknem 30 éve végigfotózta Németbánya összes épületeit, a lakóházakat. A szerző ,(én)ugyanezt tette csaknem 30 évvel később. Érdemes megfigyelni, milyen változáson ment keresztül egy- egy ház, milyen házak épültek a régiek helyére, vagy az új, beépítetlen telkekre. Külön fejezetet kaptak a szakrális emlékek, a keresztek a temető és templom. Az utcarészletek is a változást mutatják. Mintegy 100 kép sorjázik a nép régi életéről, az élet nagy fordulópontjairól, az ünnep, - és hétköznapokról. A képsort az utóbbi 10 év társas programjairól , eseményeiről készült képek zárják. Az utolsó fejezet egy sajtótermék gyűjtemény:A Németbányáról 50 év alatt megjelent újságcikkek kronológiai sorrendbe gyűjtött kópiái.

Németbánya értéktárába 2016.okt.7.-én került
A dokumentumot készítette Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A.... a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I
AZ ERDEI FÜRDŐ
Épített környezet kategória

A farkasgyepűi gyermekszanatóriumot és erdei iskolát 1928-ban Vass József népjóléti miniszter ideje alatt építették. 1929-ben jött létre a farkasgyepűi erdei (gyógy) iskola. Erre a célra a veszprémi Római Katolikus Püspök (Rott Nándor) a farkasgyepűi Hallgató-hegyen, az erdőben 19 kat. hold nagyságú területet adományozott a Gyermekvédő Ligának A farkasgyepűi intézet kettős feladatot látott el: szeptembertől május végéig erdei iskola volt 120 fős tanuló-létszámmal,nyáron pedig üdülőtábor. Farkasgyepű határában Németbánya és Iharkúti út kereszteződésében a Vas réten betonmedencét építettek. A medencét forrásból nyert vízzel töltötték fel. 1000 m2 területen körbekerítették. A gyerekeket ide hozták nyáron fürödni, de Farkasgyepű és Németbánya lakossága is használta a forrásokból táplált hűs vízű medencét. Sajnos ma már eliszaposodott a medence és benőtte a fű. Jó lenne ha valaki fantáziát látna benne és ismét működhetne.

Németbánya értéktárába 2016.október 7.-én került az épített környezet kategóriába
A dokumentációt készítette: Schmidt Attilláné és Patyi Györgyné
N É M E T B Á N Y A ….a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

EMLÉKSÍRKERT

Kulturális örökség kategória

Nem sok magyarországi falu büszkélkedhet emléksírkerttel. A legtöbb temetőben a kidőlt, földön fekvő sírköveket a temető kerítéséhez állítva különítik el. Mi ezt másképp csináltuk. Németbánya megalakulása 250 éves jubileuma tiszteletére a Nemzetiségi Önkormányzat emléksírkert felállításával emlékezett a falualapító ősökre. 2004-ben a német Kisebbségi Önkormányzat elhatározta, hogy a nagyon régi, 100 -150 éves, düledező, részben a földön fekvő sí rköveket a holtak végső nyughelyét nem bolygatva a temető egy elkülönített részében állítja fel. Szándékunkat az egyház és az elszármazottak pozitívan ítélték meg. A 35 sírkő avatása, az emléksírkert beszentelése 2004-ben történt egy nemzetiségi napon. A Magyarországi Németek Szövetsége képviseletében megjelent Filipkó György mondott ünnepi beszédet. A temetőben 2003 -ban újította fel a Kisebbségi önkormányzat Imreh Istvánné Polt Etelka tanítónő sírját, aki 1918 -1944ig tanított Németbányán. Az emléksírkertb en álló síremlékekről leltárt készítettem, 35 sírkövet regisztráltam. Némelyiken a bevésett név és évszámok egészen jól olvashatók, másokon elmosódottak, olvashatatlanok. A legrégebbi elhalálozott 1793 -ban született, a legrégebbi sírkő 1864-ből való, tehát 152 éves.

A múltidézés, a falu sváb őslakossága iránti tisztelet ebben az emléksírkertben kell kezdődjék. A leszármazottakkal már nem rendelkező elhunytak emlékét az utókor ily módon is megőrizheti

Németbánya értéktárába 2016.okt. 07.-én került.
A dokumentumot készítette :Kiss A lbertné
N É M E T B Á N Y A ....a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

NÉPRAJZI KIÁLLÍTÁS A FALUHÁZ TÁRLÓIBAN

Kulturális örökség kategória

2001-ben avatták fel Németbányán az új faluházat. Az avatásra néprajzi kiállítást hozott létre a kisebbségi önkormányzat, melyet alapos gyűjtőmunka előzött meg. A még fellelhető bútorokat, használati tárgyakat, textíliákat, régi fényképeket írásos anyagot, dokumentumokat szívesen adták össze a falubeliek.

Néhány évvel később a Német Nemzetiségi Önkormányzat vitrines, zárható tárlókat vásárolt, azóta méltó körülmények között tekinthetik meg az érdeklődők a település tárgyi emlékeit.

Az itt tárolt mintegy 40 darab használati eszköz a falu múltjának, tárgyi kultúrájának fontos szegmense. Megőrzése az utókor számára nemes és fontos feladat.

Németbánya értéktárába 2016.okt.7.-én került

A dokumentációt készítette Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A....a z é r t é k ő r z ő t e l p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK: HÁZAK, KUTAK, KERÍTÉSEK HIDASOK, PINCÉK

Kulturális örökség kategória

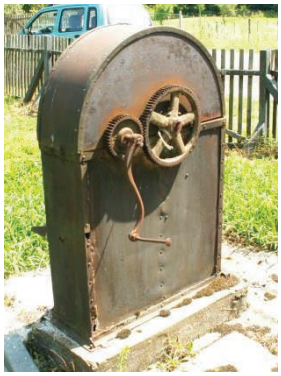

Németbánya múltjának tanúi az épített környezet: a lakóházak, a gazdasági épületek a kerítések, a kutak. Ha az 1987-ben a lakóházakról készült sorozatot, a napjainkban készültekkel összehasonlítjuk, láthatjuk , hogy a 30 év alatt mekkorát változott az épített környezet, amely azóta is folyton alakul. Örvendetes dolog, hogy az új lakók többnyire felújítják a közel száz éves házakat vagy lebontás után a régi stílusban újakat építenek. Képekben és dokumentumokban meg kell őrizni az épületeket, mert nap mint nap tűnnek el a több mint 100 éves házak a föld színéről.

Németbánya értéktárába 2017. 02. 13.-án került.

A dokumentációt készítette :Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A....a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

NÉMETBÁNYA KOCSMÁI Épített környezet kategória

A

GERWALD/ STRAUB KOCSMA

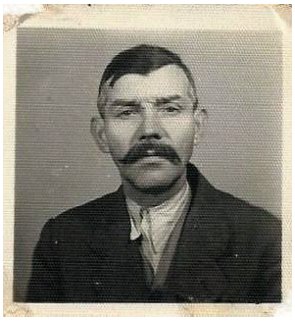

Mindkét kocsmának óriási szerepe volt a múlt századi közösségi életben. Itt találkoztak az emberek, tartották a bálokat, a lakodalmakat és a jeles napok ünnepeit. Mint a falu épített öröksége is jelentős. A Gerwald/Straub kocsma udvarán még mai is áll a több mint száz éves zuhatagkút, mely egyediségét tekintve került be értéktárunkba. A kocsma udvarán volt a községi jégverem is, ahol italokat, húst és élelmiszereket hűtöttek. A jeget a vadászház előtti befagyott tóból hozták. Mindkét kocsma mellett szatócsbolt is üzemelt. A bolt- és a kocsmaajtó külön-külön az utcára nyílt. A kocsmaépület végén még ma is látható a szabadkéményes konyha, melyben a húst is füstölték.

A BERGMANN/DREXLER KOCSMA

A Bergmann/Drexler kocsma utolsó tulajdonosa Drexler Ferenc igazságos, jólelkű, megbecsült ember volt. Jobban hallgattak rá, mint egy bíróra. 40 éven keresztül szolgálta a németbányaiakat. 1981-ben szűnt meg végleg a kocsma és a bolt. Épülete attól kezdve csak lakóházként szolgált. Németbánya értéktárába 2017.02.13.-án került.

A dokumentáció készítette: Kiss Albertné és Schmidt Attiláné

NÉMETBÁNYA KERESZTJEI, EMLÉKMŰVEI

Épített környezet kategória

Németbánya keresztjeinek és emlékszobrainak jelentős része út menti kereszt. A keresztek csoportján belül megkülönböztetünk feszületeket, amelyeken mindig ott függ Krisztus teste, azaz a korpusz. Ilyen építményeket nemcsak útszéleken találhatunk, hanem más hangsúlyos vagy nevezetes helyeken is. Előfordulnak falu szélén, balesetek, esetleg katasztrófák helyén. A kereszteket falusi mesterek, ügyes kezű parasztok, esetleg kõfaragást is tanult emberek készítették. Az útszéli kereszteket nem az egyház állította, hanem a hívek. Németbánya területén 7 útszéli kereszt és egy Szent Antal szobor áll. Németbánya múltja elképzelhetetlen a 19. és 20. században felállított emlékművek keresztek története nélkül. Részben tragédiák helyszínén állnak, vagy a hálájukat kifejező családok házai előtt. A Hősi emlékmű pedig Németbánya történetének legnagyobb tragédiájára emlékeztet: A világháborúk áldozataira és az 1948-ban hazájuktól megfosztott emberekre.

Németbánya értéktárába 2017. febr. 13.-án került.

A dokumentációt készítette: Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

NÉMETBÁNYA DIGITÁLIS VIDEO,- ÉS KÉPTÁRA

Kulturális örökség kategória

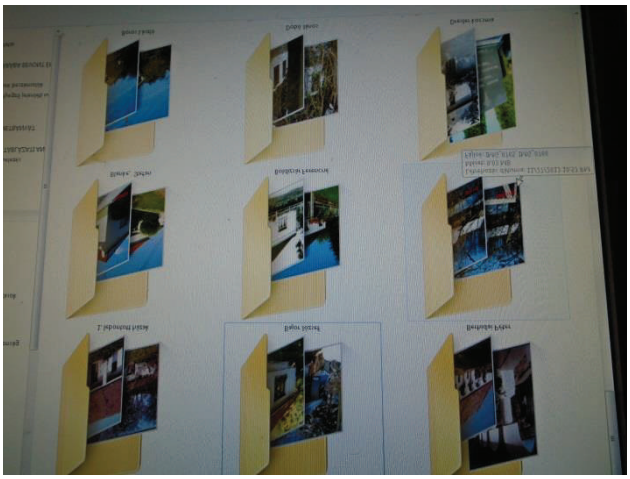

1993 óta gyűlnek Németbánya rendezvényeiről magánszemély (Kiss Albertné) által készített videofelvételek. A több mint 20 éve készült felvételek alapján bepillantást nyerünk egy nemzetiségi falu életébe, ünnepnapjaiba, rendezvényeibe. A szerkesztetlen videofelvételekből tematikus összeállításban készült egy 13 témakörös szerkesztett DVD -szakember segítségével.
-2db kazetta az Unser Bildschirm,- a Magyarországi Németek adója felvételeiből, ugyanis csaknem minden nemzetiségi rendezvényünkről tudósított a Magyar TV nemzetiségi adása.
1-1 kazetta falunapokról, falukirándulásokról, falutalálkozókról, a bakonyjákói nemzetiségi gyermektánccsoport fellépéseiről, (melynek németbányai gyerekek is tagjai voltak)
A szellemi és kulturális értékek dokumentálása fotók, video-interjúk és kisfilmek készítésével történt.
Évtizedek óta gyűjtöm a fotókat Németbánya házairól lakóiról. Régi és új fotók épületekről, emlékművekről, emberekről, a nép régi életéről, a mai lakók szokásairól, a falu eseményeiről és az 50 év alatt összegyűjtött Németbányáról szóló újságcikkek is egy mappába vannak rendezve. Minden dokumentum, adat fontos, ezért egy merevlemezen is! tároltuk az utókor számára a mintegy 10 gigányi, több száz képből álló anyagot.

Németbánya értéktárába 2017. február 13.-án került

A dokumentációt készítette: Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A.....a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

NÉMETBÁNYAI ERDEI KERESZTEK

Kulturális örökség kategória

A Németbányát körülvevő erdőkben öt keresztet dokumentált a javaslat benyújtója. A Laci keresztet, a Magvas keresztet, a Mayer keresztet, a Koczhia keresztet erdei balesetek tragédiák helyszínén állították fel. A Járiföldön 2000-ben avatott fa emlék-keresztet az egykori település helyén emeltette Bakonyjákó Önkormányzata.

Németbánya értéktárába 2017. február 13.-án került

A dokumentációt készítette: Schmidt Attilláné

N É M E T B Á N Y A…….a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

Természeti környezet kategória

A BITVA

A Bitva patak a Marcal folyó egyik legjelentősebb mellékvize. A 45 kilométer hosszú patak Németbánya felett ered. Nem messze innen, a Bitva patak egy erdők között megbúvó, duzzasztással létrehozott hangulatos pisztrángos tavat táplál, és hamarosan Németbányára, az első faluba érkezik. Bakonyjákón, Gannán, Döbröntén kanyarog keresztül, majd Kúptól és Pápasalamontól kezdve egyenesedik ki medre. Nyárádon, Pápadereskén, Békáson halad át, majd Mihályházán ömlik a Marcalba

A 2008 és 2010-es kutatások 23 hal fajt azonosítottak a patakban.

Évtizedekkel ezelőtt rengeteg rák élt a Bitva tiszta vizében. Aztán valami miatt kipusztultak. 2003-ban és 2007-ben két ízben is történt újrahonosítás, azaz újratelepítés. Azóta is hatalmas rákokat lehet fogni a Bitvában.

Németbánya értéktárába 2017. december 4.-én került. A dokumentációt készítette Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I
A NÉMETBÁNYAI PISZTRÁNGOS TÓ
Természeti környezet kategória

1973-ban, a Bitva-patak felduzzasztásával hozták létre egy erdős hegyek közt megbúvó apró völgyben a **németbányai Pisztrángos**-tavat. Igaz, hogy a farkasgyepűiek is magukénak tulajdonítják a vizet, de az mégiscsak németbányai. A tavat ugyanis a néhány méterre felette eredő Bitva 3 erecskéje táplálja. A Bitva Németbányán ered, és ha a Bitva németbányai, akkor a tó is az.. Kedvelt horgászhely, bár a névadó pisztráng hiányzik a tó halállományából. A ragadozó halakon, a csukán és süllőn kívül ponty, amur és busa is megtalálható vizében. Ahogy a tavat tápláló Bitva patakban is vannak rákok, úgy a Pisztrángosban is megtalálhatók. Legkülönlegesebb élőlény, ami **tiszta vizében található, az édesvízi meduza**. A Bakonyi Természettudományi Múzeum munkatársai 2008-ban regisztráltak a Pisztrángos tóban néhány egyedet, melyeknek ernyőátmérője 2 centiméter. Tiszta, szubalpin klímájú levegője, a hely nyugalma, a tölgy-, bükk, és fenyőerdők ölelésében fekvő tavacska megpihenésre, horgászatra, elmélkedésre hívja a látogatót.

Németbánya értéktárába 2017. december 4.-én került. A dokumentációt készítette Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A... az értékőrző település.

TÖRTÉNETI NEVEZETESSÉGŰ, MONDÁS, LEGENDÁS, KEGYELETES FÁK
Természeti környezet kategória

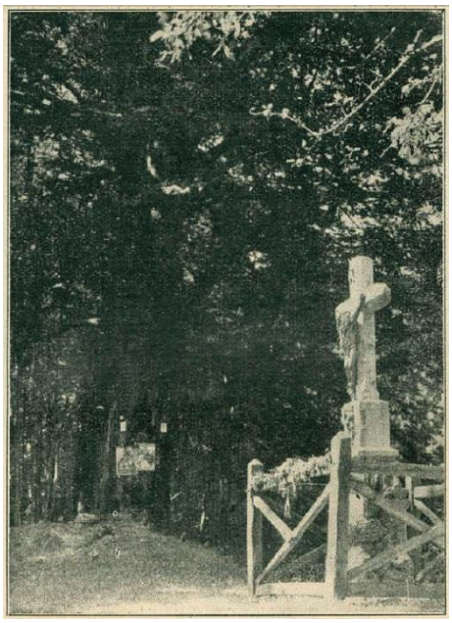

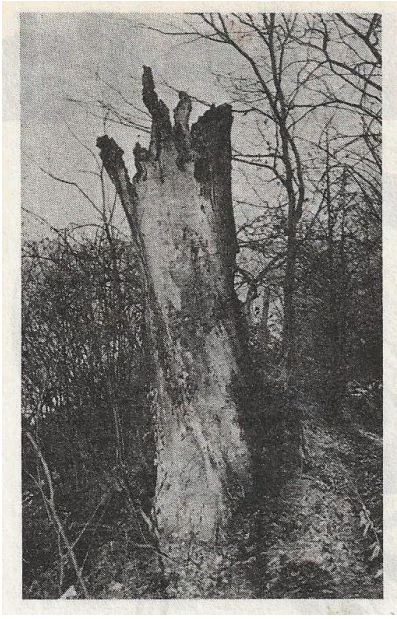

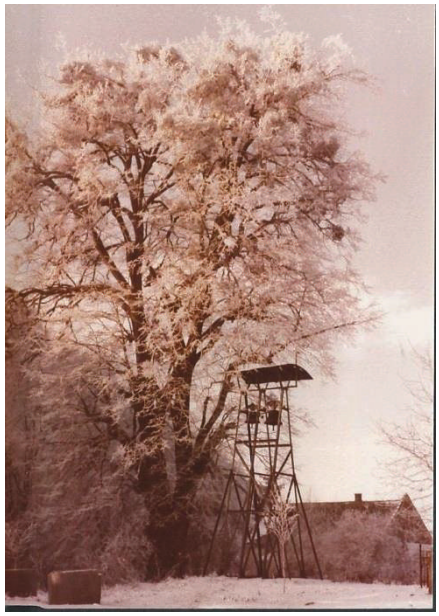

Németbánya közigazgatási területén, az oda vezető utak mentén és a közel erdőkben, különleges legendás mondás fák találhatók, vagy már csak az emlékük él. Ilyen a Németbányai Képesfa (bükk) a bekötő utat szegélyező juharfák, a hársfák, szilfák, az erdei szelíd-gesztenyés, vagy a farkasgyepűi ill. iharkúti Petőfi fája, valamint a farkasgyepűi bekötő út menti gesztenye fasor. Az önkormányzat nagy hangsúlyt fektet a különlegesen szép fák védelmére, pótlására: kérésére a Németbányát Bakonyjákóval összekötő úton a közútkezelő több száz juharfát ültetett a kipusztultak pótlására.

Németbánya értéktárába 2017. december 4.-én került. A dokumentációt készítette Schmidt Attiláné

NÉMETBÁNYA ÉRTÉKEI

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

VOLT EGYSZER EGY FALU, IHARKÚT

Épített környezet kategória

A Németbányával szomszédos Iharkút már az Árpád -korban lakott volt, a török időben pusztává vált. Újratelepítését az Eszterházy család kezdeményezte, akik telepes svábokat hívtak a Bakonyba. Lakói erdei munkából és favágásból éltek. A második világháború u tán a németajkúak egy részét kitelepítették, a maradék lakosságot a környékbeli iparvárosok szívták el. A község alatt található bauxit kitermelését 1979 -ben kezdték meg A falu épületeit lebontották, hatalmas külszíni bauxitbányává vált a terület. Ihark út maradék lakosságát a közeli falvakba, városokba telepítették. Temetőjét exhumálták, Németbányára vitték át. A bauxit bányászat miatt kitelepített emberek csaknem 30 éven át nem látták a szülőföldet, amikor Bakonyi Lajos főerdész ötlete nyomán 2003-ban megrendezték a szétszóródott lakosság első találkozóját. Az Iharkúton tartott emlékezés után Németbánya adott otthont illetve helyet az ünnepségnek - Németbánya alapításának 250. évfordulóján. Azóta az egymástól elszakított családok minden évben találkoznak Iharkúton. Az Iharkúti Hagyományőrző Egyesület létrehozott egy emlékparkot, mely évről évre bővül, szépül. Már van gémeskút, annak az egy kútnak a helyén, amelyről a lakók a vizet hordták, és amelyről a falu a nevét kapta. 2006-ban még címere is lett a nem létező településnek. Ezzel egyidejűleg megszólalt az új harangtoronyban az az elveszettnek hitt harang, amely a falu megszűnésekor eltűnt.

„Rendkívül lelkierő kell az egykori lakosoknak ahhoz, hogy visszajárjanak az elpusztított falujukhoz, ezt a k ötődésüket nemcsak elismerni, hanem értékelni kell. Az emlékhely egyedi jellegével kiemelkedik más, emlékörökségek emlékjelek köréből ***. Ez nem csak helyi, megyei, hanem országos minta, példa lehet a szülőföld–örökség megbecsülésére”*** **(Dr Molnár Béla)**

Németbánya értéktárába 2016. március 18.-án került. A dokumentációt készítette Kiss Albertné

4 VESZPRÉM MEGYEI ÉRTÉKTÁR 2016.JÚNIUS 29.-ÉN FELVETTE ÉRTÉKEI KÖZÉ IHARKUTAT AZ ÉPÍTETT KÖRNYZET KAREGÓRIÁJÁBA

N É M E T B Á N Y A.....a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s

N É M E T B Á N Y A É R T É K E I

NAGY SÁNDOR KÉPZŐMŰVÉSZ

Kulturális örökség kategória

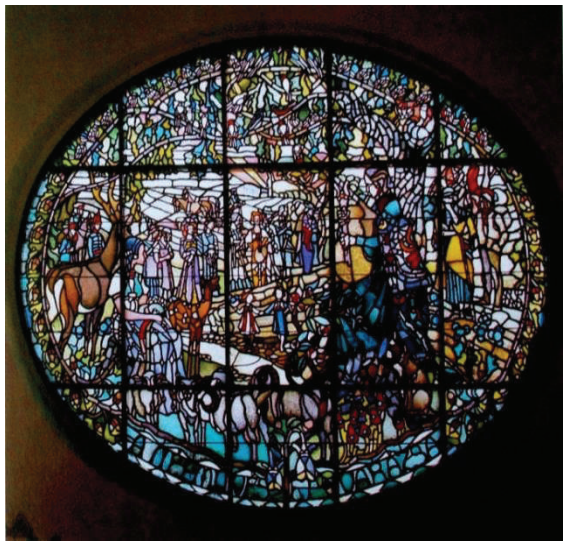

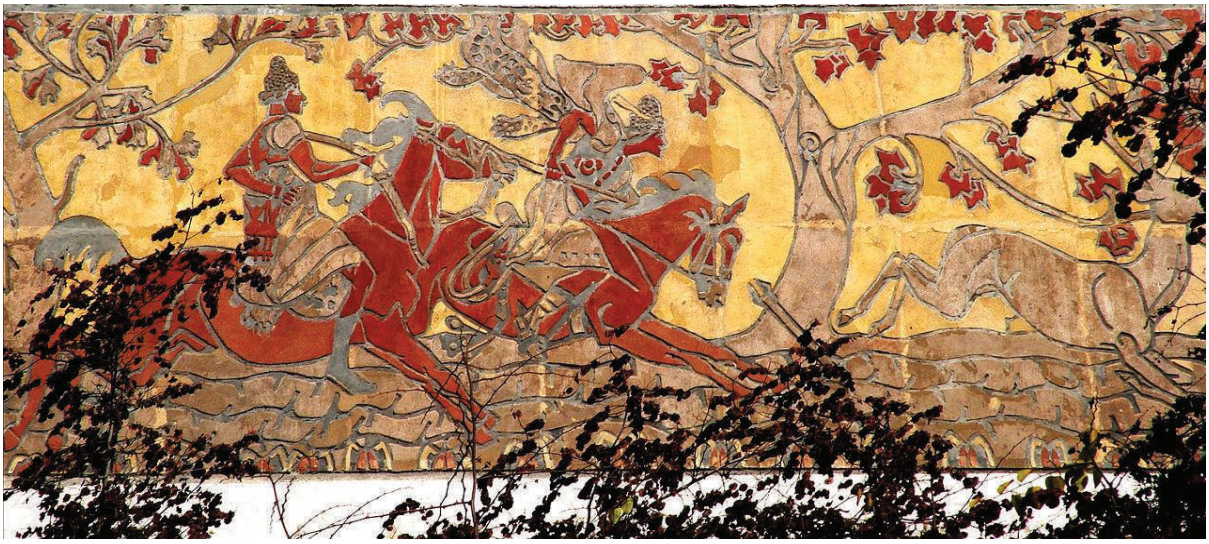

Községünk jeles szülötte Nagy Sándor festő és üveg,- grafikus és textilművész életműve Fülöp Lajos és Heitler László festőművészek támogatásával jutott a kimagasló értékek közé. A falu büszkesége 1868-ben született, és élete végéig hűséggel kitartott az ifjúkorában megtalált eszmények mellett. Munkái az úgynevezett magyaros szecesszió legjelentősebb fejezetét alkotják. Faliképei az egész országban és külföldön is megtalálhatók. A veszprémi Petőfi Színház színes üvegablaka, valamint az épület külső falán látható nagy falikép is az ő alkotása. Életműve olyannyira jelentős hogy Nagy Sándort a Veszprém Megyei Értéktárba is javasolta a Települési Értéktár Bizottság. A Veszprém Városi értéktár 2016.nov.29.-i ülésén befogadta értéktárába. **Németbánya értéktárába 2016. 03. 18.-án került.**

A dokumentációt készítette Kiss Albertné

N É M E T B Á N Y A..... a z é r t é k ő r z ő t e l e p ü l é s